

(२) अग्निष्ठस्य यूपस्य दक्षिणभागे ब्रह्मण उपवेशनं विधत्ते । “दक्षिणतो ब्रह्मा भवति । दक्षिणत आयातनो वै ब्रह्मा । बार्हस्पत्यो वै ब्रह्मा । ब्रह्मवर्चसमेवास्य दक्षिणतो दधाति । तस्माद्दक्षिणोर्द्धो ब्रह्मवर्चसितरः” इति । आहवनीयस्य दक्षिणभागो ब्रह्मणः प्रतिनियतं स्थानं । अतोऽत्रापि दक्षिणभागे उपविशेत् । वृहस्पतिदेवताकश्चायं ‘ब्रह्मा’ । अतोऽयं यजमानस्य दक्षिणभागे ‘ब्रह्मवर्चसं’, सम्पादयति । यस्मात्सम्पत्तिः, ‘तस्मात्’, दक्षिणभागोऽतिशयेन ब्रह्मवर्चसयुक्तो दृश्यते । दक्षिणहस्तेन हि होमपूजादिकं क्रियते ॥

(३) होतुर्यूपस्योत्तरभाग उपवेशनं विधत्ते । “उत्तरतो होता भवति ॥ १ ॥ उत्तरत आयातनो वै होता । आग्नेयो वै होता । तेजो वा अग्निः । तेज एवास्योत्तरतो दधाति । तस्मादुत्तरोर्द्धस्तेजस्वितरः” इति । सामिधेन्यनुवचनादौ वेद्या उत्तरश्रेणिर्होतुर्नियतं स्थानं । अतोऽत्रापि यूपस्योत्तरभाग उपविशेत् । दैविकेष्वृत्विक्षु होतृत्वमग्नेरान्नातं, अग्निर्होता अश्विनाध्वर्यू इति । तत्सम्बन्धादयं मानुषो ‘होता आग्नेयः’ । अतः ‘अस्य’ यजमानस्य, उत्तरभागे ‘तेजः’, सम्पादयति । यस्मादेवं ‘तस्मात्’, केषुचित् पुरुषेषु ‘उत्तरः’ वामभागः, शक्तिमत्तरः । दक्षिणोत्तरदेशौ द्वयोर्विहितौ, कस्य दक्षिणो- (कस्यो)त्तरः वेद्याकाङ्क्षितत्वात् ॥

(४) अग्निष्ठं यूपं तत्प्रतियोगित्वेन विधत्ते । “यूपमभितो वदतः । यजमानदेवत्यो वै यूपः । यजमानमेव तेजसा